

Vores flag?

Med Erfalatorput forærede Julie Edel Hardenberg Grønland et kunstværk, som symboliserer samfundets opbrud og de forhåbninger, som er knyttet til indførelsen af selvstyret den 21. juni i år. Men kunstværket kan være fortid allerede om nogle få dage. Er det virkelig meningen?

Af Marc-Christoph Wagner

Når disse linier går i trykken og ugens udgave af Sermitsiaq bliver fordelt rundt omkring i landet, så befinder jeg mig på vej til Tasiilaq. Det er min første rejse til Østgrønland, den sjette til Grønland i løbet af de sidste to år. Jeg føler mig meget privilegeret. Igennem mit arbejde for tysk radio og tv har jeg ikke kun haft mulighed for to gange at opholde mig på indlandsisen og besøge steder som Uummanaq, Ilulissat, Kangerlussuaq, Nuuk og Qaqortoq. Jeg har kunnet lave reportager om så forskellige emner som søgning efter olie og mineraler, børnenes vilkår, telemedicin, klimaforandring, religionens rolle i nutidens samfund, etableringen af søkablet, for blot at nævne nogle få. Igennem disse reportager har jeg både haft lejlighed til at interviewe centrale aktører indenfor politik, samfund, erhvervs- og kulturlivet og mødt almindelige mennesker, som har efterladt et dybt indtryk hos mig. Og det kan høres derhjemme: Når jeg putter min 4-årige datter om aftenen, spørger hun tit, hvornår vi sammen skal rejse til Grønland.

På den måde er det ikke helt fremmede øjne, som skriver disse linier. Men det er heller ingen ekspert. Jeg bilder mig på ingen måde ind, at kende det grønlandske samfund til bunds. Jeg taler kun dansk, ikke grønlandsk, hvilket i sig selv er en begrænsning. Jeg er klar over, at min europæiske måde at tænke, tale og spørge på, ikke altid gør sig gældende i den grønlandske kultur, ja, at den fører til misforståelser og nogle gange ender i en blindgyde. Jeg har meget at lære, ingen tvivl om det. På den måde skal disse linier heller ikke opfattes som en løftet pegefingert eller en formaning. Men blot som nogle refleksioner af én, som interesserer sig for og holder af Grønland, men på samme tid står udenfor og ser tingene fra en vis afstand. Et debatindlæg – hverken mere eller mindre. Et debatindlæg, som skyldes forundring, for ikke at sige forbavselse.

Lad os rulle tiden et par måneder tilbage. Den 15. juni sad jeg på mit kontor i København. Jeg skulle rejse til Nuuk næste dag, for at dække begivenhederne omkring nationaldagen til tysk tv og de forhåbninger, som knyttede sig til indførelsen af selvstyret. Jeg havde besluttet mig for, at en af hovedpersonerne i indslaget skulle komme fra min egen generation, født omkring 1970, at vedkommende ikke skulle arbejde i hjemmestyret og på en eller anden måde have et reflekteret blik på det grønlandske samfund samtidig med at være del af det. ”Ring til Julie Edel Hardenberg”, anbefalede en god kolleger, hvis råd og dømmekraft jeg tit har søgt og stoler på.

Det var i mellemtiden lettere sagt end gjort. Selve opringningen var naturligvis ikke noget problem. Men jeg ville følge Julie Edel Hardenberg i nogle timer i hendes atelier og få hende til at vise mig ”hendes” Nuuk – steder, som hun holder af, eller synes, har en vis symbolværdi mht. Grønlands videre udvikling. Men hvis der var noget, som Julie Edel Hardenberg ikke

havde i dagene op til den 21. juni, så var det tid – og slet, slet ikke til journalister. Jeg prøvede ikke engang at fortælle hende, at indslaget nok skulle ses af et par millioner mennesker i Tyskland, for jeg kunne høre, at det var en bestemt dame, jeg talte med. Den slags ville næppe gøre indtryk på hende. Jeg sagde blot, at jeg ville lande i Nuuk den næste dag, at hun jo lige kunne tænke over tingene og hvis hun følte, at hun havde lidt tid til overs, så vil jeg meget gerne træffe hende. Da min mobiltelefon vækkede mig tidligt den næste morgen, lå der en sms fra hende: ”Du kan møde mig foran blok P i eftermiddag, hvor et af mine værker skal hænges op.” *Erfalatorput – Vores flag*.

Som skæbnen ville det, lå mit værelse på Hotel Hans Egede netop ud til blok P. Da vi havde tjekket ind, kunne jeg se igennem vinduet, at de var i gang med at hænge flaget op – en rød-hvid kolos, 8 gange 12 meter. Julie Edel Hardenberg stod på parkeringspladsen foran og betragtede hele scenariet fra nogle meters afstand, imens hun snakkede med en gruppe mennesker, som var blevet stående. Eftermiddagssolen stod som et spotlight på flaget, himlen over Nuuk var det reneste blå. Ned på parkeringspladsen blev der peget og gestikuleret, grint og diskuteret.

Jeg gik ned til Julie Edel Hardenberg og vi kom hurtigt til at diskutere flaget. Som tysker har jeg et ambivalent forhold til den slags symboler. Hitler, Det Tredje Rige og Anden Verdenskrig havde vist, hvad en overdreven nationalisme kan føre til. Vist, det er mit eget lands historie, som ikke nødvendigvis behøves at gælde for andre nationer. Men også i Danmark, hvor jeg har boet og arbejdet de sidste seks år, er Dannebrog mere og mere blevet et symbol for Dansk Folkeparti og deres nationalistiske, fremmedfjendske politik. For nylig læste jeg i en artikel i et af de danske dagblade, at selv flere og flere danskere er holdt op med at pynte fødselsdagskagen, etc. med Dannebrog-flaget, fordi de synes, at det er blevet beslåglagt af Pia Kjærsgaard og Company.

Men lige så lidt, som Danmark er Tyskland, så kan Grønland sammenlignes med Danmark. Sidstnævnte har været en nationalstat i århundrede med en forholdsvis homogen befolkning, imens Grønland har en baggrund som dansk koloni, som er i opbrud og befinder sig på vej hen til noget nyt. På den måde indgår *Vores flag* i en anden kontekst, som også bliver tydeligt, når man ser på værket. Det er delagtiggørende, in- og ikke ekskluderende, som det så tit er tilfældet med nationale symboler. Det er skabt af tøj, som folk har sendt til Julie Edel Hardenberg – tøj, som folk er gået i, har arbejdet, elsket og sovet i, og som de måske kan genkende på flaget, selvom det er overmalet med rødt og hvidt. På den måde er den 21. juni 2009 blevet et folkeligt anliggende. Med kunstværket har Julie Edel Hardenberg givet de mennesker en mulighed for at artikulere sig, som ellers har svært ved at udtrykke sig i skrift og tale. Igennem sin størrelse og centrale ophængning i Nuuk bliver *Erfalatorput* en stadig påmindelse for beslutningstagerne om – lige meget om de befinder sig indenfor det politiske, det administrative system eller indenfor erhvervslivet – at de skal huske og ikke mindst inddrage befolkningen i deres afgørelser. Med andre ord: *Erfalatorput* kan ses som et symbol på fællesskabet, et symbol på samfundets opbrud, men samtidig et udtryk for håb: At lige meget, hvor Grønlands rejse ind i fremtiden fører hen, vil dette fællesskab mellem høj og lav, mellem rig og fattig, mellem ung og gammel, mellem uddannede og ressourcetsvage, mellem dansk- og grønlandsktalende skulle bevares. Denne forhåbning kan dog kun blive indfriet, hvis den bliver værnet om. Hvilket kræver en konstant bevidstgørelse, som bl.a. *Vores flag* er med til at skabe.

Det var tydeligt, at *Erfalatorput* ramte en nerve hos folk i Nuuk. Jeg boede på Hotel Hans Egede i seks natter og lige meget, hvornår jeg kiggede ud af vinduet – om morgenen, i løbet af dagen, om aftenen og om natten – så var der folk, som betragtede flaget, som blev stående, tit og ofte var der små grupper, som samledes nede på parkeringspladsen, og faldt i snak med hinanden. Og jo, der blev også spillet fodbold op ad den væg, hvor flaget hænger, uden dog at den blev brugt som skydeskive. Selv de små drenge havde på en eller anden måde respekt for *Vores flag*.

Her nu starter forundringen, ja forbavselsen. Ved en tilfældighed hørte jeg for nyligt, at flaget nu skal fjernes fra blok P. Hurtigst muligt og inden efterårets storme begynder. Hvis den skal blive hængende, så skal den forstærkes. Men det har Boligselskabet INI ikke økonomi til, heller ikke til opbevaringen af flaget. Så det skal enten køres på lossepladsen, brændes ellers må Julie Edel Hardenberg selv finde en løsning for sit kunstværk. Kan det være sandt?

Jovist, der er gået et stykke tid, siden *Erfalatorput* er blevet hængt op og indførelsen af selvstyret er blevet fejret med store festivitas og kongeligt besøg. Man kan måske ikke blive ved med at stoppe foran blok P, kigge på flaget og diskutere det. Mennesket er et vanedyr og selv et kunstværk på 8 gange 12 meter bliver efterhånden en del af bybilledet. Alt har sin tid. Så kan det ikke være lige meget?

Svaret er nej, i hvert fald efter min mening. Af flere grunde. For det første er det kunsten, som af og til er i stand til at rive os ud af hverdagen og sætte en refleksionsproces i gang. Jeg husker min tid som studerende i Berlin i midten af 1990'erne. Tysklands historie spillede en stor rolle og især nazisternes forbrydelser var ufattelige i deres morderiske dimension. Men så var der en forholdsvis lille installation lige foran universitetet, netop på den plads, hvor nazisterne i 1933 forbrændte bøger af forfattere, som regimet anså som værende utysk.

Kunstværket var ikke andet end en lille glasplade, som man trådte på. Den var særlig imponerende om vinteren, når det allerede var mørkt, da man forlode universitetet sent om eftermiddagen. For nedenunder glaspladen var der ikke andet end et hvidt rum, og man skulle bøje sig ned for at se de tomme bogreoler i siden. Men netop den hvide, kliniske tomhed virkede som et chok – igen og igen. Den tydeliggjorde, hvad Tyskland havde tabt i årene 1933-45 – af kultur, men også af menneskeliv. For som forfatteren Heinrich Heine allerede konstaterede i det 19. århundrede: ”Hvor der brændes bøger, ender man også med at brænde mennesker.”

Men kunsten er ikke kun i stand til at sætte en refleksionsproces i gang, den er også med til at skabe en identitet. Ethvert samfund har brug for nogle fælles referencerammer og hver generation er med til at skabe sine egne. Det færreste unge danskere identificerer sig i dag med den Lille Havfrue eller med Guldhornene, men derimod måske med en bygning som den Sorte Diamant eller Olafur Eliassons installation i Operaen. På samme måde har Grønland anno 2009, som måske, måske ikke er på vej til en endelig uafhængighed fra Danmark, også brug for en kulturel fornyelse. Også i denne henseende har *Erfalatorput* et enormt potentiale, ikke kun pga. dets inkluderende karakter, men også fordi det er skabt af en kunster, som på mange måder repræsenterer den unge generation og den grønlandske mangfoldighed.

For det tredje afhænger Grønlands fremtid netop af unge mennesker, som uddanner og engagerer sig, som drager ud i verden og vender tilbage til deres rødder. Dette punkt hersker der bred enighed omkring. Nogle af disse unge mennesker vil komme til at varetage funktioner indenfor administrationen, andre vil blive lærere, pædagoger, ingeniører eller ende i det private erhvervsliv. Men ethvert samfund har også brug for en kritisk masse – kunstnere, musikere, forfattere og intellektuelle, som igennem deres værker provokerer, skaber debat og stiller spørgsmålstejn ved tingenes tilstand og normer overleveret af tidligere generationer. Men hvad skal disse kunstnere leve af, hvis deres værker ender på lossepladsen, fordi ingen føler sig ansvarlig for dem eller tænker tanken, at man måske skulle investere i dem? Hvorfor skal folk som Julie Edel Hardenberg blive ved med at engagere sig, hvis de i sidste ende møder samfundets ligegyldighed? Hvorfor så ikke udvandre fra et samfund, som viser dem den kolde skulder, og søge lykken og anerkendelsen et andet sted? For en ikke-handling er også en handling. Og tit og ofte er det folks passivitet, som skaber katastrofer. Også denne erfaring har vi desværre gjort os i Tyskland.

Så igen! Er det virkelig meningen, at *Erfalatorput* skal ende, som det ser ud lige nu? På lossepladsen eller i forbrændingen? Er der ingen institution, ingen kunstmuseum, ingen kommune, ingen virksomhed eller for den sags skyld ingen politiker indenfor Landstyret, som kan se en mening i at bevare et værk som dette, ikke kun skabt i anledningen af en historisk dag i Grønlands historie, men også med folket i tankerne og som aktiv deltager? Jeg spørger. Det er alt, hvad jeg kan bidrage med. For det drejer sig ikke om Julie Edel Hardenberg og *Vores Flag* alene. Det handler om Grønlands selvforståelse og videre vej frem. Hvorfor svaret også kun kan findes her.

Marc-Christoph Wagner er journalist for tysk radio og tv. Han bor i København, hvorfra han dækker hele Norden.